

Dekret II. vatikánského koncilu

Apostolicam actuositatem o apoštolátu laiků

Pojem laik

Pojem laik pochází z řeckého slova „laos“ lid. Obecně bráno je to osoba v určité věci nezasvěcená, tedy odborně nevzdělaná. V katolické církvi tento pojem označuje osobu pokřtěnou, která je schopná být nositelem obecných práv a povinností v Církvi, ale nepodílí se na svátostném kněžství, pouze na všeobecném. Je to každý, kdo není klerikem.¹

II. vatikánský koncil pod pojmem laik rozumí všechny věřící, kteří nejsou vysvěceni nebo nesložili řeholní sliby, jsou tedy na církev a Krista napojeni přijetím křtu². Koncil přiznává, že v dějinách byla opomenuta činnost laiků, která byla živá v prvotní církvi a je dosvědčená v Novém zákoně.³

Důvody pro vydání dekretu

Záměrem koncilních otců bylo zintenzívnit apoštolskou činnost Božího lidu. Dochází k zásadní změně oproti tridentskému pojetí, kde bylo laikům vyhrazeno přijímat předkládané pravdy. Papež Pius XI. v listu *Ubi arcano* mluví o dvou apoštolátech, hierarchickém a laickém, papež Pius XII. V proslovu ke Křesťanské dělnické mládeži JOC, už mluví o jediném apoštolátu⁴.

Koncil připomíná, že k požadavku na zvýšení aktivity laiků vedou různé důvody, jednak pokrok vědy a techniky, dále nedostatek kněží a jáhnů, ale také pronásledování církve, kdy bývá biskupům, kněžím a jáhnům znemožněno svobodně působit.

Koncilní otcové v úvodu dekretu hodnotí dobu, ve které žijeme, a nutnost zapojení laiků těmito slovy: „Naše doba však vyžaduje od laiků nemenší horlivost, přítomné poměry jim dokonce ukládají ještě daleko intenzivnější a širší apoštolát. Neustále rostoucí počet lidí, vědecký a technický pokrok i bližší vzájemné vztahy lidí nejen nesmírně rozšířily prostor pro apoštolát laiků, z velké části přístupný pouze jim, ale vyvolaly i nové problémy, které potřebují být zkušenými laiky sledovány a studovány. Tento apoštolát se stává tím naléhavějším, že autonomie mnoha oborů lidského života – plným právem – velmi vzrostla; někdy je to spojeno s určitým odklonem od mravního a náboženského řádu a s vážným nebezpečím pro křesťanský život. Mimoto v mnoha krajinách, kde je velmi málo kněží nebo kde jsou, jak se někdy stává, zbaveni svobody potřebné k vykonávání služby, byla by přítomnost a aktivita církve stěžejí možná bez práce laiků.“⁵

¹ Srv.: *Malý bohovědný slovník*, Česká katolická charita, Praha 1963.

² Srv.: *Lumen gentium*, čl. 31.

³ Srv.: Sk 11,19-21, Řím 16, 1-16, Flp 4,3.

⁴ Srv.: PIUS XII., *proslov ke Křesťanské dělnické mládeži JOC*, 25. 8. 1957, AAS 49 (1957),843

⁵ *Apostolicam actuositatem* čl. 1.

Koncil v tomto dekretu stanoví základní zásady a směrnice, kterými je třeba se řídit při začleňování laiků do pastorační činnosti. A co je ještě důležitější, dekret je třeba pokládat za normu při revizi kanonického práva.

Stručný obsah jednotlivých článků dekretu⁶

První kapitola. Povolání laiků k apoštolátu

2. *Účast laiků na poslání církve.* Co je to apoštolát? Je to působení církve, která chce hlásat Kristovo poselství všem lidem na celém světě. Stát se křesťanem znamená přijmout povolání k apoštolátu. Srovnání s lidským tělem: žádná jeho část se nechová trpně, ale všechny se chovají aktivně. Různé služby, ale jedno poslání. Působení pokřtěných je zjevným svědectvím o Kristu.

Apoštolové dostali tři úkoly: učit, posvěcovat a řídit Kristovým jménem. Laici konají skutečný apoštolát, když se snaží evangelizovat. Laici žijí uprostřed světa, mají působit jako kvas. Zde je naznačena metoda, tedy působení zevnitř.

3. *Základy laického apoštolátu.* Základy apoštolátu laiků a jejich právo apoštolovat se odvozuje od Krista a od křtu. Apoštolát je nazván čestným úkolem jehož cílem je, aby všichni lidé na celém světě poznali Ježíše Krista. Duch svatý uděluje zvláštní dary pro konání apoštolátu. Každý má poznat, která charismata dostal, a má je využívat k prospěchu všech.

4. *Duchovní život laiků a apoštolát* Duchovní život laiků se má posilovat především účastí na eucharistii, aby rodinné starosti ani jiné záležitosti jejich života nezůstávaly vně duchovního života. Jsou vyzýváni k životu, který má vysoký morální kredit, na tomto místě je zdůrazněna potřeba pravého přátelství a vzájemné pomoci. Kromě hlubokého duchovního života koncilní otcové zdůrazňují význam profesní odbornosti, smyslu pro rodinný život a občanský život.

Druhá kapitola Cíle apoštolátu laiků

5. *Úvod.* Nejde jen o spásu lidí, ale také o obnovu současného světa na principech evangelia. Důležitým vodítkem zde je svědomí.

6. *Apoštolát, evangelizace a posvěcení.* Evangelizace se děje hlavně službou slova a svátostmi, zde se úloha kněží a laiků doplňuje. Laici mají dnes mnohem více příležitostí ke konání evangelizace než kněží. Laici jsou také prvními osobami, které se setkávají s novými otázkami nebo novými myšlenkovými směry, které jsou často mylné.

7. *Křesťanská obnova časného řádu.* Je božím záměrem, aby lidé zdokonalovali svět a jeho řád. Užívání stvořených věcí bylo v průběhu dějin zatíženo vinami, omyly a hříchy, to vedlo k úpadku k pošlapání důstojnosti lidské osoby. Často bylo vidět přehnanou důvěru v technický a přírodovědecký pokrok.

⁶ Srv.: II. Vatikánský sněm, *Apostolicam actuositatem*, Křesťanská akademie, Řím 1983, str. 369 – 405.

Ukazovat, že řád časných věcí má být vybudován na Kristu, je úkol laiků. Mají spolupracovat jako občané s občany. Koncil zdůrazňuje odbornou znalost a osobní odpovědnost laiků.

8. *Charitní činnost*. Jde o přední místo v činnosti křesťanů. Vychází z přikázání lásky k Bohu a bližnímu.⁷ Koncil zdůrazňuje v poslání Ježíše Krista solidaritu s lidmi. V první církvi znakem sociální činnosti církve bylo napojení hostiny *agapé* na eucharistickou večeři. V dnešní globalizované společnosti se charitativní práce stává mnohem naléhavější, jsme informováni o potřebách lidí na druhém konci světa téměř v reálném čase. V současné době jsou k charitní činnosti přímo zavázány národy žijící v blahobytu. Při této práci je třeba respektovat svobodu a důstojnost osoby, která pomoc přijímá. Charitativní práce se má zaměřit na odstraňování příčin zla, nejen jejich následků.

Třetí kapitola *Různá pole apoštolátu*

9. *Úvod*. Apoštolát laiků probíhá v církvi a ve světě. A to na různých polích, jako obec, rodina, mládež, sociální a národnostní sdružení.

10. *Církevní obce*. Koncil připomíná pomocníky a spolupracovníky apoštola Pavla⁸. Bez laických spolupracovníků nemůže apoštolát kleriků dosáhnout svého cíle. Na prvním místě se jedná o činnost katechetickou, která se realizuje především ve farnosti. Farnost je jakousi buňkou diecéze, nesmí, ale docházet k uzavírání se do sebe, naopak farnosti mají být připravené nasadit svoje síly pro akce diecézní eventuelně i většího rozsahu. Při dnešní migraci obyvatelstva a provázanosti institucí, není možné, aby některá část společnosti zůstala uzavřená do sebe⁹. Koncilní otcové zvlášť povzbuzují k zájmu o misie.

11. *Rodina*. Manželství je v chápání církve základem společnosti, proto apoštolát rodin a manželů má velký význam, jeho výsledek ovlivňuje nejen církev, ale také občanskou společnost. Manželé jsou sobě navzájem a svým dětem svědky víry. Pro děti jsou navíc prvními hlasateli víry, a to jak slovem, tak příkladem. Rodina má právo cítit se bezpečně, tento úkol má zajistit občanská autorita. Dále koncil zdůrazňuje úctu a důstojnost rodin.

Rodina se má stát domácí svatyní církve. Různé skutky domácího apoštolátu: adopce opuštěných dětí, pomoc při vedení škol, hmotná a duchovní pomoc dospívající mládeži, pomoc při výuce náboženství, pomoc rodinám, které se ocitly v nouzi, péče o staré a nemocné. Snaha o spravedlivé rozdělení zisku hospodaření společnosti. Vytváření různých rodinných sdružení.

12. *Mládež*. Mladí lidé v dnešní společnosti představují neobyčejně významnou sílu. Mění se jejich životní a sociální podmínky, ale také se rychle mění jejich smýšlení a vztahy k vlastní rodině, jde o to, aby byli připraveni na život jak po stránce odborné, tak po stránce osobnostní. Často mladí působí dojemem, že nejsou dostatečně připraveni na plnění úkolů, které je čekají. Aktivita je něco, co je mladému

⁷ Srv. *BIBLE, Ekumenický překlad*, Mt, 22, 37-40, Česká biblická společnost 2006.

⁸ Srv. *BIBLE, Ekumenický překlad*, Sk 18, 18.26, Řím 16,3, Česká biblická společnost 2006.

⁹ Srv. PIUS XII., *Proslov k farářům 6. února 1951: Distori e Radiomessagi di S. S. Pio XII, 12 (1950-1951)*, str. 437-443.

člověku vlastní a přirozené, nesmíme zapomínat na problém věkového rozdílu. Obě strany se mají snažit jej mírnit a to především vedením rozhovorů v přátelském duchu. Mladí lidé, i když mají rádi nové věci, mají si vážit skutečných a pravých tradic.

13. *Společenské prostředí.* Jedná se o snahu utvářet v křesťanském duchu zákony a struktury společnosti ve které žijeme. Na tomto poli nemůže laiky nikdo zastoupit, zde pracují mezi sobě rovnými. Svědectví života je doplňováno svědectvím slova. Do této kategorie patří práce, studium, bydliště, volný čas a další aktivity. Vlastnostmi, které jsou dnes velmi ceněny a pomáhají v apoštolátu, jsou solidnost a svědomitost. Laici v prostředí, kde se pohybují mají účast na životních podmínkách, práci, bolestech a touhách svého okolí. Jde o to vybízet k uznání a respektování hodnot jako je pravda a dobro.

14. *Národní a mezinárodní řád.* Katolická víra a láska k vlasti se nevyklučují, ba naopak. Katolíci se nemají vyhýbat úřadům a funkcím ve veřejném životě, mají ukázat, že jejich svědomitým zastáváním mohou přispívat k obecnému prospěchu a zároveň připravovat cestu evangelium. Mají usilovat o soulad zákonů se zájmy obecného blaha a mravními principy. Koncilní otcové citují z dokumentu papeže Jana XXIII. A připomínají jedno ze znamení doby a to rostoucí solidaritu mezi národy.¹⁰ Ideálem je, aby vztahy mezi národy byly vedeny vědomím, že všichni lidé jsou bratři. Koncil vyzývá k pomoci rozvojovým zemím při řešení jejich problémů. A na konec připomíná, všem, kteří cestují, že jsou putujícími hlasateli Krista a ať se podle toho chovají.

Čtvrtá kapitola. Různé formy laického apoštolátu.

15. *Úvod.* Laici mohou pracovat jako jednotlivci nebo v různých sdruženích.

16. *Důležitost a rozmanitost apoštolátu jednotlivců.* Apoštolát jednotlivců nemůže být ničím nahrazen. V prvé řadě je to apoštolát skrze svědectví života, potom za určitých okolností apoštolát slova. „Když nadto laici spolupracují jako občané světa na budování a řízení časného řádu, mají hledat ve světle víry vyšší zásady pro své jednání v rodinném životě, v zaměstnání, kultuře a sociálním životě.“¹¹ Křesťanská láska, má být vyjádřena činy.

17. *Apoštolát jednotlivců za zvláštních okolností.* Na prvním místě jsou míněny ty země, kde byla potlačena svoboda církve a vyznání. Zde laici často nahrazují kněze a jáhny. Koncilní dekret oceňuje jejich nasazení a ochotu riskovat svobodu nebo i život pro předávání víry. Zvlášť je zde zdůrazněna důležitost rozhovorů a vyučování. Dokument vyzývá čtenáře, aby se nechali inspirovat hrdinstvím těchto laiků. Druhým typem zemí, kde se otevírá zvlášť široké pole pro působení laiků jsou země, kde je katolíků málo a jsou rozptýleni na velkém území. V tomto postavení se velmi doporučují schůzky menších skupin laiků bez nějaké pevné organizační formy. Cílem těchto setkání je výměna zkušeností, vzájemná podpora a pomoc při překonávání nesnázi osamocenému života ve víře.

¹⁰ Srv. JAN XXIII., *encyklika Mater et Magistra*, 15. 5. 1961, AAS 53, (1961), 448-450.

¹¹ II. Vatikánský sněm, *Apostolicam actuositatem* čl. 16, Křesťanská akademie, Řím 1983, str. 389.

18. *Důležitost sdruženého apoštolátu.* Člověk je ze své přirozenosti tvor společenský, tomu odpovídá jeho vyjadřování a utváření skupin, pokud jde o víru a náboženství. Kristus spojil svoje učedníky do jedné církve. Organizovaný apoštolát se opírá o Kristova slova: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu, tam jsem já uprostřed nich.“¹² Tato sdružení musí být vždy na bázi dobrovolnosti. Výhodou sdružení je, že svým členům poskytují oporu a jejich činnost má širší dosah než činnost jednotlivce. Důležité je, aby apoštolát zasáhl běžný způsob myšlení a sociální situaci lidí, ke kterým se obrací.

19. *Mnohost forem sdruženého apoštolátu.* Sdružení můžeme v zásadě rozdělit do dvou skupin: první skupina - sdružení, která sledují všeobecný apoštolský cíl církve. A za druhé - sdružení, která sledují některý z dílčích cílů hlásání evangelia. Všechna tato sdružení musí být v souladu s posláním církve. Zvláštní pozornost si zasluhují ta sdružení, která usilují o větší vnitřní jednotu mezi praktickým životem svých členů a jejich vírou. Dále je třeba se vyhnout tříštění sil, udržování při životě již neúčinných sdružení a nevhodného přesazování forem z jednoho národa do druhého. Sdružení nesmí být samoúčelná, ale musí podporovat poslání církve ve světě. Na postupující globalizaci a institucionalizaci společnosti musí církve reagovat lepší organizací svého apoštolského působení v mezinárodním měřítku. Laici mají právo zakládat sdružení, řídit je a vstupovat do nich, musí však být zachováno spojení s církevní autoritou.

20. *Katolická akce.* Byla založena na začátku 20. století jako sdružení pomáhající biskupům a kněžím v apoštolátu. Vyznačuje se těmito znaky:

- a/ Cílem je evangelizace, utváření křesťanského svědomí. A pronikání evangelia do různých prostředí.
- b/ Laici spolupracují s hierarchií, ale řídí tuto organizaci, utvářejí plán činnosti. Dávají k dispozici své zkušenosti a berou na sebe odpovědnost za chod sdružení.
- c/ Působí jako organizace, čímž se zvyšuje účinnost apoštolátu.
- d/ Laici jednají pod vedením biskupů. Tento bod je jasným vymezením se proti organizaci stejného názvu založenou v ČR a řízené komunistickou stranou ČR.

Koncil zdůrazňuje, že pravá Katolická akce má všechny uvedené znaky, s ohledem na místní nebo národní potřeby mohou mít tyto organizace různé formy a různá jména.

21. *Úcta vůči organizacím.* Církev si váží všech organizací, které pracují pro církve. Avšak biskupové mohou zvlášť doporučit určité organizace a tyto pak mají kněží i laici zvlášť podporovat. Především se jedná o organizace mezinárodního charakteru.

22. *Laici ve speciálních službách církve.* Koncilní otcové chtěli zvlášť poděkovat dobrovolníkům, kteří se na čas nebo natrvalo věnují práci v různých apoštolských sdruženích nebo v různých humanitárních

¹² BIBLE, *Ekumenický překlad*, Mt 18,20, Česká biblická společnost 2006.

organizacích. Ať už ve své vlasti nebo v misiích a v mladých církevních obcích. Církevní představitelé se mají postarat o to, aby tito dobrovolníci žili v důstojných podmínkách, oni sami, ale také jejich rodiny pokud žijí v manželství. Dále jim má být poskytnuto potřebné zaškolení, dále pak duchovní podpora a povzbuzení.

Pátá kapitola. Řád apoštolátu laiků.

23. *Úvod.* Apoštolát laiků vykonávaný jednotlivě nebo společně musí být začleněn do apoštolátu celé církve. Různé formy apoštolátu musí spolupracovat. Na tomto místě je zdůrazněna nutnost spolupráce diecézního a řeholního duchovenstva, řeholních osob a laiků. Biskupové mají dbát o dobré celkové uspořádání různých aktivit apoštolátu.

24. *Vztah k hierarchii.* Úkolem autorit je podporovat apoštolát laiků. Dále pak k jeho úkolům patří vytýčit směr a stanovit zásady. Poskytnout podporu, ale také bdít, aby se zachovala nauka a řád. Aby některé sdružení mělo ve svém názvu slovo „katolický“, musí to být výslovně schváleno církevní autoritou. Církevní autorita může některé formy podporovat více než ostatní, záleží na konkrétních potřebách, pak za ně přebírá také odpovědnost. Pokud dojde k těsnému spojení nějakého sdružení s církevním úřadem je toto nazýváno mandát. Církevní představení mohou svěřit laikům různé úkoly, jedná se o úkoly spojené s výchovou a výukou ve víře - služba katechety a katechismy. Dále pak služby při liturgii, čtení z Bible, podávání a roznášení eucharistie, nebo se jedná o funkce v duchovní správě. Koncil již předjímá uvolnění předpisů církevního práva.

25. *Pomoc duchovenstva apoštolátu laiků.* Biskupové, faráři a ostatní kněží jsou vybídnuti ke spolupráci s laiky. V první řadě je potřebné připomínat, že právo a povinnost konat apoštolát mají všichni věřící. Biskupové mají vybrat a vyškolit vhodné pomocníky z řad kněží, kteří budou pomáhat s formací laiků ve sdruženích. Jde o budování dobrých vztahů mezi laiky a představiteli církve. Prvořadým úkolem kněží má být prohloubení duchovního života katolických sdružení, mají být v permanentním dialogu s laiky a hledat účinné formy působení.

26. *Prostředky spolupráce.* V diecézích mají být zřízeny rady pro apoštolátní práci církve, na poli evangelizačním, sociálním nebo charitativním. V těchto radách mají spolupracovat kněží, řeholníci a laici, jde především o koordinaci činnosti. Podobné rady mají být zřízeny na úrovni diecézní, farní, mezifarní a mezidiecézní. Koncil si přeje, aby v samotném Vatikánu byl zřízen sekretariát, který by poskytoval apoštolátu laiků podněty, dále by shromažďoval informace o různých aktivitách laiků.

27. *Spolupráce s jinými křesťany a nekřesťany.* Pro křesťany různých církví je evangelium společným dědictvím, z kterého vyplývá společná povinnost křesťanského svědectví a dále nutnost spolupráce katolíků s ostatními křesťany. Dále pak se církev nebrání spolupráci se všemi lidmi, kteří uznávají společné lidské hodnoty, i když se tito lidé nehlásí ke křesťanství.

Šestá kapitola. Výchova k apoštolátu.

28. *Nutnost výchovy k apoštolátu.* Apoštolát může dosáhnout plné účinnosti jen díky výchově k němu. Jde o trvalou – permanentní formaci odbornou a formaci duchovní.

29. *Zásady pro výchovu laiků k apoštolátu.* Laik musí dobře znát situaci současného světa, ale musí se také včlenit do svého společenského celku a jeho kultury. V první řadě je nutné ucelené obecně lidské vzdělání, přizpůsobené vlohám a podmínkám každého jednotlivce. Kromě výchovy duchovní je potřebné důkladné vzdělání naukové, a to teologické, etické nebo filozofické. Nesmí se přehlížet také význam všeobecného vzdělání. Nestačí výchova teoretická, ale je třeba přidat praxi. Je třeba ve výchově reagovat na nové problémy, a tomu přizpůsobovat aktivitu jednotlivců i sdružení.

30. *Kdo má vychovávat pro apoštolát.* Tato výchova má probíhat od dětství, prvními vychovateli jsou tedy rodiče, dále pokračují vychovatelé odborní, ve školách. Děti mají být vychovávány tak, aby se zapojily do společenského života. A to jak do církevních forem, tak do občanských. Výchova k apoštolátu má být zintenzivněna v období dospívání. Kněží mají při katechezích zdůrazňovat význam apoštolátu. Učitelé a vychovatelé mají být obeznámeni s požadavky na výchovu k apoštolátu. Tato výchova má být uspořádána tak, aby měla na zřeteli celý apoštolát laiků. Každý pokřtěný má usilovat odhalit hřivny, kterými byl obdarován a účinněji uplatňovat dary, které mu udělil Duch svatý pro dobro jeho bližních.

31. *Přizpůsobení výchovy různým formám apoštolátu.* Pokud jde o apoštolát a evangelizaci, musí být laici poučeni, jak začínat rozhovor s druhými lidmi a to jak se věřícími, tak nevěřícími. Pokud se jedná o dialog s materialisty, musí věřící znát dobře katolickou nauku, ale i sporné body. Pokud jde o snahu o lepší uspořádání současného světa, musí se laici seznámit se sociální naukou církve. Cílem této snahy je totiž to, aby rozdělení hmotných a časných dober bylo co nejspravedlivější. Výchova k apoštolátu předpokládá osvojit si i schopnost správného užívání věcí a správného organizování institucí. Konečně do výchovy k apoštolátu patří také prokazování skutků milosrdenství a lásky, tedy péče o nemajetné a nemocné.

32. *Pomocné prostředky.* Zasedání, sjezdy, dny duchovní obnovy, konference, knihy, časopisy. Toto všechno má sloužit k hlubšímu chápání Písma, katolického učení a k posilování duchovního života. Dále byla založena studijní střediska různých oborů: teologie, antropologie, psychologie, sociologie a metodologie. Cílem je poskytnout seriózní podklady pro posouzení konkrétní situace a pomoc při hledání a vypracování vhodných metod apoštolátu a evangelizace.

33. *Závěr – výzva.* Koncil vyzývá všechny pokřtěné, zvláště mladé lidi, aby se zapojili do apoštolátu církve. Kristu znovu posílá apoštolý do všech měst a míst kam chce sám přijít.¹³ Jde o to, aby křesťané mysleli na zájmy Kristovi a jako na svoje vlastní.¹⁴

¹³ Srv. *BIBLE, Ekumenický překlad*, Lk 10, 1, Česká biblická společnost 2006.

¹⁴ Srv. *BIBLE, Ekumenický překlad*, Flp 2, 5, Česká biblická společnost 2006.

Laici - názory teologů 20. století

Dnes se velmi často hovoří o nutnosti spolupráce mezi laiky a kněžími, a to především v těch oblastech, kde je velký nedostatek duchovních, ovšem často pozice jedné i druhé kategorie není patřičně vyhraněna. To vidíme i v pohledu na laikát u nejnvýraznějších teologů 20. století.

Y. Congar zdůrazňoval na jedné straně rovnost kněží a laiků a jejich účast na společném poslání a na druhé straně viděl specifikum laikátu v přednostní péči o sekulární záležitosti.

Hans Urs von Balthasar zdůrazňoval rozdílné životní zaměření kněží a laiků a varoval před „klerikalizací laiků“ a „laicizací kléru“.

Karl Rahner přišel s myšlenkou, že vlastně každý, kdo zastává nějakou církevní funkci patří ke kléru.

Edward Schillebeeckx vycházel z toho, že tím základním a původním pro všechny křesťany je právě to laické, tzn. přítomnost v tomto sekulárním světě

Pohled CIC

Kodex církevního práva o laicích pojednává ve druhé knize, v první a druhé stati, jedná se o kánony 208 až 231¹⁵. Úvodní kánon ve stati o povinnostech a právech všech křesťanů říká: „*Na základě znovuzrození v Kristu jsou si všichni křesťané skutečně rovni co do důstojnosti i činnosti. Na základě této rovnosti všichni spolupracují na rozvoji Těla Kristova, každý podle svého postavení a úkolů.*“¹⁶ Podle CIC mají všichni křesťané povinnost i právo spolupracovat na rozšiřování evangelia do celého světa¹⁷.

Následující kánon na jedné straně připomíná laikům závazek poslušnosti k tomu, co pastýři zastupující Krista prohlásí jako učitelé víry nebo ustanoví jako představení církve, na straně druhé vyjadřuje právo věřících sdělovat pastýřům svoje přání a potřeby, zejména duchovní a dále právo i povinnost sdělovat pastýřům i ostatním věřícím své názory na to, co směřuje k dobru církve¹⁸. Kodex tedy nechápe věřící už jenom jako mlčící dav, ale jako plnoprávné členy, kteří mají právo a někdy i povinnost ozvat se a sdělit svoje názory na vývoj církve.

Všichni věřící mají rovněž právo rozvíjet apoštolskou aktivitu na základě vlastní iniciativy. Jsou oprávněni zakládat a řídit spolky, které mají různou náplň, například charitativní činnost, podporu křesťanského povolání ve světě, sdružení podporující zbožnost a podobně¹⁹.

¹⁵ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 208 až 231, ZVON, Praha 1994.

¹⁶ Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 208, ZVON, Praha 1994.

¹⁷ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 211, ZVON, Praha 1994.

¹⁸ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 212, ZVON, Praha 1994.

¹⁹ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 215, ZVON, Praha 1994.

Právo a povinnost apoštolátu je založená na křtu a biřmování současně se laikům ukládá povinnost usilovat o ovlivnění časného řádu duchem evangelia a ke svědectví při plnění světských úkolů. Kodex připomíná, že jsou situace, kdy se lidé mohou o evangeliu dozvědět pouze od laiků²⁰.

Další kánony této stati hovoří o tom, že laici mohou být pověřeni těmi církevními úřady, s nimiž církevní právo počítá, což znamená jak členství v různých poradních grémiích, tak třeba i takové pastorační posláním, při němž mohou laici zastupovat kněze a jáhny tam, kde je to nutné. Zde je přímo uvedeno, že laici mohou vykonávat službu lektora a akolyty, předsedat liturgickým modlitbám, udělovat křest a rozdávat svaté přijímání²¹.

Kromě toho může biskup delegovat laika k asistenci sňatku, což však může jenom v zemích s trvalým nedostatkem kněží, když k takovému postupu má povolení Apoštolského stolce²².

S tím souvisí i právo laiků na vzdělávání v nauce víry, na studium teologie a získávání akademických titulů v této oblasti a také možnost dostat od církevní autority pověření k vyučování teologie²³. U laiků, kteří zastávají určitý církevní úřad, se vzdělávání potřebné pro výkon jejich práce stává povinností²⁴. Na stejném místě se mluví také o povinnosti církve materiálně zabezpečit laiky, kteří zastávají církevní úřad, a to tak, aby mohli žít oni i jejich rodina přiměřeně svým životním podmínkám²⁵.

Kromě těchto všeobecných ustanovení existuje také ustanovení o trvalých službách lektora a akolyty. Tyto služby jsou vyhrazeny pouze mužům a nezakládají nárok na odměnu. Lektorát jako liturgickou službu, která má dočasný charakter, může stejně jako jiné liturgické služby (například službu kantora nebo zpěváka) vykonávat každý křesťan, tedy i žena²⁶.

Kodex kanonického práva počítá i se situací, že tam kde to vyžadují okolnosti (například nedostatek kněží) může diecézní biskup svěřit pastorační péči o farnost jáhnovi nebo laikovi, případně společenství osob, přičemž vždy musí být jmenován kněz jako moderátor, který má jurisdikci faráře²⁷.

Nejčastější místa apoštolské činnosti laiků

Charita

V charitě a jejich nejrůznějších aktivitách se v současnosti ponejvíce soustřeďuje činnost laiků. Je to zcela dle evangelijního příkazu: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali“²⁸.

²⁰ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 225 § 1, ZVON, Praha 1994.

²¹ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 228 až 230, ZVON, Praha 1994.

²² Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 1112 § 1 a § 2, ZVON, Praha 1994.

²³ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 229, ZVON, Praha 1994.

²⁴ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 231 § 1, ZVON, Praha 1994.

²⁵ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 231 § 2, ZVON, Praha 1994.

²⁶ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 230 § 1 a § 2, ZVON, Praha 1994.

²⁷ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 517 § 2, ZVON, Praha 1994.

²⁸ *BIBLE, Ekumenický překlad*, Mt 25,40, Česká biblická společnost 2006.

Aktivita České charity je velmi různorodá a je orientována k sociálně slabým a potřebným bez ohledu na jejich náboženské vyznání. Hlavní aktivity České charity jsou tyto: charitní ošetrovatelská činnost, nízkoprahová centra pro mládež, sběr šactva pro sociálně slabé, pořádání sbírek na humanitární účely, nejznámější je tzv. Tříkrálová sbírka.

Farnost

Druhým místem kde se v poslední době začíná uplatňovat apoštolát laiků je farnost. Podle církevního práva farnost zahrnuje všechny křesťany určitého území²⁹. Z hlediska pastoračního je výstižnější jiná definice farnosti, a to, že farnost je obec, ve které katolíci sdílejí svoji víru³⁰.

Farnosti u nás můžeme rozdělit do několika kategorií:

1/ Farnost s převážnou většinou obyvatel katolického vyznání a vysokou procentuální návštěvností na nedělních bohoslužbách, s konáním tradičních náboženských akcí. (Boží tělo, poutě, pobožnosti) V takových farnostech bývá většinou na bohoslužbách vysoká návštěvnost dětí a mužů. Tento typ farností se nachází převážně na vesnicích a v oblastech tradičně katolických.

2/ Farnost, která ještě před nedávnem patřila do předcházející kategorie, ale s vysokou návštěvností se v současnosti dá počítat už jen o velkých svátcích a při tradičních náboženských akcích. Většina obyvatel ovšem s náboženským děním ve farnosti sympatizuje, i když se na akcích přímo nepodílí.

3/ Farnost, kam kněz dojíždí ze sousední farnosti, kde o nedělní slavení eucharistie má zájem ještě poměrně značný počet farníků, i když se jedná převážně o ženy starší generace. Náboženská činnost je omezená na mše o nedělích a svátcích, někdy bývá mše i během týdne. Udělování svátostí jako křest nebo manželství se děje v míře omezené.

4/ Dalším typem farnosti je malé seskupení, které se schází o nedělích a svátcích. Počet účastníků setkání se zpravidla nemění, chybí zde mladší i střední generace. Svátosti jako první svaté přijímání, biřmování, svatby se uskutečňují výhradně ve větších, převážně sousedních farnostech.

5/ Úředně existují i farnosti, ve kterých se koná nedělní bohoslužba jednou nebo dvakrát za měsíc a tím, s výjimkou pohřbů, končí veškerá náboženská činnost. Obyvatelé farnosti nemají o „kostel“ zájem a ten bývá po stavební stránce většinou ve velmi špatném stavu.

²⁹ Srv.: Kodex kanonického práva, *úřední znění textu a překlad do češtiny*, kánon 518, ZVON, Praha 1994.

³⁰ Srv.: ALEŠ OPATRŇÝ, *Cesty pastorače v pluralitní společnosti*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006, str. 117.